viprom
Victim Protection in Medicine

Destwerdana Bijîjkî di Rewşên Tundiya Malbatî de

Divê ez çi bizanibim?

Tundiya malbatî, çi psîkolojîk be çi laşî be çi zayendî be, bandorê li gelek kesan dike û bi taybetî di nav têkiliyên nêzîk de dikare encamên tenduristiyê yên ciddî bide. Pirsên rojane û hessas ên li ser sedema birînê dikarin kesên bandordar teşwîq bikin ku li ser tundiyê biaxivin, an jî heke ew bixwazin bihêlin bêdeng bimînin, û divê ev tercîh were rêzgirtin.
Heke ravekirin û dîtinên te li hev nekin, teşwîqkirina axaftina vekirî bêyî hebûna kesên din dikare dilxwaziya axaftinê hêsan bike.
Ji xeynî lênêrîna bijîjkî, dibe ku qurbaniyan hewceyî parastin û piştgiriya psîko-civakî hebe, wek mînak ji navendên şêwirmendiyê yên pispor.

Hin gotinên nimûne yên ji bo destpêkirina axaftinê:

- "Tu di hawîrdora xaniyê xwe ya niha de xwe ewle hîs dikî?"
- "Ji ber ku tundiya malbatî mixabin di civaka me de gelek belav e, ez ji hemû nexweşên xwe li ser vê yekê dipirsim."
- "Heke tu bixwazî, tu dikarî bi dizî bi min re biaxivî. Ez dikarim te agahdar bikim li ser xizmetên şêwirmendî û piştgiriyê yên din."

Şêwirmendî û alîkarî ji bo pisporan û kesên bandordar:
Jinên ku qurbaniyên tundiyê bûne, li seranserê Ewropayê bêpere alîkarî û şêwirmendî werdigirin: **Xeta germ a li seranserê Yekîtiya Ewropayê: 116 016**

Med.DocCard©

Belgekirina Bijîjkî ya Encaman di Rewşên Tundiya Malbatî de

- Her tiştî bi baldarî belge bike, dibe ku ji bo armancên qanûnî pêwîst be.
- Her gav formeke belgekirinê ya standard û kîteke berhevkirina delîlan bi kar bîne.
- Berî lêkolînê, razîbûna kesê têkildar an serperiştiyê wî/wê yê qanûnî bistîne.

1. Belgekirina Bingehîn

Agahiyên nexweş: Nav, roja jidayikbûnê, navnîşan
Hûrgiliyên lêpirsînê:
Li ku? Cihê lêpirsînê (klînîk/oda acîl).
Kengî? Roj û saeta lêpirsînê
Kî? Navê lêpirsîner
Kesên din jî amade bûn?

2. Hûrgiliyên bûyerê/nexweş

Ji bo axaftin û lêpirsînê hawîrdoreke aram û bêserûber biafirîne (bi tenê bi nexweş re be). Pirsên vekirî û rasterast bipirse û rêzê li her red kirina dayîna agahiyan bigire. Gotinan bi eynî peyvan tomar bike.

- Li ku (cih) û kengî (roj, saet) ev bûyer qewimî?
- Sûcdar: nenas/nas? Hejmar? Kî?
- Bilindahî û giranî
- Rewşa derve; rewşa derûnî (rave bike, dadwerî neke); taybetmendiyên taybet (wek ducaniyê, seqetî, nexweşî).

Med.DocCard©

Belgekirina Bijîşkî ya Encaman di Rewşên Tundiya Malbatî de

3. Nirxandin (a laşî)

- **Li ku?** Cihê rastîn li ser laş, li ser bingeha avahiyên anatomîk.
- **Çi?** Ravekirina encaman (wek şînbûn, birîn)?
- **Çawa?** Ravekirineke hûrgilî ya mezinahî, şikl, reng, kûrahî û kêlekan bid. Heke gengaz be, wêne, resim an fotograf lê zêde bike.
- Birîn çawa çêbûye (wek bi kîjan amûrê)?
- Teşxîs (guman kirî)
- Temenê birîn(ê/an).
- Nirxandina encaman di çarçoveya dîroka tenduristiyê de: lihevhatina bi agahiyên hatine dayîn (erê/na), û rêjeya giranbûnê.

▶ **Rêzikên taybet ji bo belgekirina tundiya zayendî derbas dibin.**

4. Gavên din

- **Rendevûya şûndemayî** li klînîkê (dîrok):
- Nimûneyên xwîn, mîzê an yên din (wek swab ji bo destdirêjiya zayendî): kîjan testên hewce ne?
- Gavên din ên teşxîsê hewce ne?
- Referansa din hewce ye (wek bo bijîjkekî pispor, navendeke şêwirmendî, an piştgiriya qanûnî)?
- Kîjan gavên din hatin gengeşekirin (wek amadekirina planeke ewlehiyê)?

5. Belgekirina bi wêneyan

Wêne alîkariya belgekirina bijîşkî ya birînan dikin, û her wiha zirara bo cilan û amûrên alîkar jî belge dikin. Razîbûna nivîskî ya nexweş pêwîst e, û ev razîbûn her dem dikare were vekişandin.

- Wêne divê bi dizî û baldarî werin girtin, û sîng û endamên zayendî tenê dema ku birînên xuya hebin werin nav de.
- Wêneyan bi awayekî nenas kod bike û bi ewlehî arşîv bike.
- Ji giştî heta hûrgilî wêneyan bigire, cihê kamerayê neguherîne. Ji bo wêneyên hûrgilî: pîvana (wek pîvana li ser vê kartê) li gorî encaman rast bike û dûrî neynikbûnê bimîne.

6. Nirxandina hewcedariya parastinê

- Hatina nexweşxaneyê (guncan e, gengaz e an tê xwestin?)
- Cihê penageh tê xwestin (penageha jinan, penageha mêran, an kes û merivan)?
- Zarok jî tevlî ne?

▶ Heke tu guman dikî ku saxlemiya zarokekî di xetereyê de ye, divê tu gavên din bavêjî. Gavên pêwîst li gorî welat cuda dibin!

viprom
Victim Protection in Medicine

Co-funded by the European Union

Med.DocCard© by GESINE Intervention, Revision 2025 by Bettina Pfleiderer, and Madeleine Stöhr, VIPROM – Victim Protection in Medicine in close cooperation with GESINE Intervention. www.viprom-cerv.eu

This project was co-funded by the CERV 2022 DAPHNE programme of the European Union under grant agreement no. 101095828.